

Rozhovor

s Přemyslem Rabasem

MVDr. Přemysl Rabas je od letošního roku ředitelem Zoo Dvůr Králové. Šestnáct let působil ve funkci ředitele Podkrušnohorského zooparku v Chomutově, organizoval či se podílel na řadě záchranných a inventarizačních projektů doma i v zahraničí. Jako poslanec Poslanecké sněmovny ČR působil v letech 2006–2010 ve Výboru pro životní prostředí.

Většinová společnost dnes bere ochranu přírody čím dál více jako nadstavbu a ne jako legitimní a samozřejmou součást vyspělé společnosti.

Nedávno jste se na základě výběrového řízení stal novým ředitelem jedné z nejvýznamnějších zoologických zahrad v České republice i v Evropě. Proč jste do toho vůbec šel?

Pravdou je, že jsem zrovna netoužil sedat si opět na vratkou ředitelskou židli. Za posledních několik let proběhlo v našich zoo více konkurzů na místo ředitele. Žádný mě ale nezaujal. Ke královédvorské zoo mám však velmi osobní vztah. Ještě jako středoškolaček jsem chodil k panu Vágnerovi a později jsem se pletl pod rukama i dalším zaměstnancům. Ostatně někteří z nich stále ještě v zoo pracují. Navíc jsem zde začínal po absolvování vysoké školy jako veterinární lékař. Tehdy to byl Ústav ochrany genofondu, který pod zoo patřil. Byla to ohromná zkušenost a ředitelovat zde je pro mě velká výzva.

V čem byl podle vás dosavadní program královédvorské zoo unikátní a v čem vidíte jeho slabiny? Jinými slovy: na co byste chtěl navázat a co byste chtěl dělat jinak?

Jedinečná je kolekce afrických kopytníků a unikátní odchovy žiraf a nosorožců. To je něco, co mi spolu se zdejším kolektivem vynikajících odborníků velmi imponuje. Osobně bych chtěl pokračovat v propojování projektů odchovu zvířat přímo v zoo (*ex situ*) a projektů zaměřených na odchov v místě jejich přirozeného výskytu (*in situ*). To pokládám za velmi důležité.

Přestože Zoo Dvůr Králové dlouhodobě patřila mezi zařízení celosvětového významu, dostala se, ať už z jakýchkoliv příčin, do určité mezinárodní izolace. Co s tím?

Přerušení spolupráce v Evropských programech ohrožených druhů (EEP) neberu na lehkou váhu. Zároveň si však nemyslím, že by mělo být nějak příliš složité si s touto situací poradit. Pokud nám všem jde o zvířata, tak by na obou stranách měl být zájem spolupráci obnovit.

Co naplat, ač se nám to nemusí líbit, Česká republika a mnoho dalších evropských zemí neprochází v posledních letech ekonomickým boomem. Jak je na tom zoo, kterou přebíráte, z hlediska ekonomického a jaké máte v tomto ohledu plány?

Tady může být mnohem větší úskalí. Križe se promítá do celé společnosti. Tato zoo není ve velkém městě, jehož obyvatelé tvoří základní návštěvnický potenciál. Jako pouze výletní zoo zaznamenává poměrně významný pokles návštěvnosti a s tím si budeme muset poradit. Situaci neulehčuje ani fakt, že roste konkurence. Některé české zoo v poslední době velmi investovaly, vznikla také soukromá zařízení a o návštěvníky bojují i nové zábavní parky. Královédvorská zoo byla dosud na jednom z předních míst v soběstačnosti. Zdá se, že to v budoucnu nebu-

de stačit a je třeba nabídnout určité bonusy navíc, podtrhnout její jedinečnost.

Před pár lety vzbudila pozornost akce transportu nosorožců černých (východních) do národního parku Mkomazi v Tanzanii a hlavně transfer v přírodě prakticky vyhubených nosorožců širokohubých severních do Keni, do rezervace Ol Pajeta. Víme, že jste se kolem tohoto projektu aktivně pohyboval. Co si o něm myslíte s odstupem času? Máte o těchto zvířatech nějaké aktuální zprávy?

Převoz černých nosorožců do Mkomazi byl výborným příkladem ukázkové spolupráce zoologické zahrady s ochranáři. Královédvorská zoo patří mezi světovou špičku v chovu nosorožců a více než čtyřicet mláďat zde narozených tvoří pro tento druh významnou genetickou rezervu. V Tanzanii byl východní černý nosorožec v podstatě vyhuben a reintrodukční projekt, který vede Tony Fitzjohn, je velkou nadějí. Dnes má stabilní skupinu zvířat, která se každoročně množí. Dvorská samice Deborah tam na podzim 2011, tedy pouhé dva roky po příletu z Čech, porodila mláďe.

Jiná je situace v Ol Pajetě. Přírůstky všech bílých nosorožců v zajetí jsou malé a neumožňují obnovení populace. Severních nosorožců zbývá posledních několik kusů, a není tedy mnoho času. Přemístění skupinu do přirozených podmínek chovného centra v Keni bylo

skutečně posledním pokusem, jak usilovat o záchranu druhu přirozenou cestou. Zároveň se tím nevylučuje ani užití některých prvků asistované reprodukce. V záloze je sice ještě klonování, ale to není na pořadu dne. Zvířata jsou v Ol Pajetě ve výborné kondici, samicím se zlepšila hormonální činnost pohlavních orgánů a došlo i k páření. Březost ale potvrzena není. Na druhé straně není ani vyloučena možnost získat poslední jedince z přírody, kde je druh těsně před vyhynutím. Prostě je třeba nepolevit v boji.

Zoologické zahrady prošly za poslední století zcela zásadní změnou v pojetí svých základních funkcí a poslání. Přestože atrakce v podobě ukazování exoticky vyhlížejících zvířat z končin pro většinu návštěvníků těžko dostupných dosud zůstává, smysl existence zoo je někde jinde. Kde vidíte hlavní funkce těchto zařízení dnes nebo v blízké budoucnosti?

Myslím, že základní funkce současných zoo se nemění. Zábava a relaxace návštěvníků jde ruku v ruce se vzdělávací a ochrannou prací podobných zařízení. Jiná může být ovšem forma toho, jak se k vytčeným

cílům dobrot. Návštěvník je dnes mnohem náročnější a to je třeba mít na paměti.

Co si myslíte o úrovni ochrany přírody u nás? Kde vidíte silné stránky a kde případné rezervy?

Když to řeknu jednoduše, tak si myslím, že ochrana přírody má u nás dobrou tradici a dlouhodobě byla na velmi slušné úrovni. Smutnější je, že většinová společnost, někdy pod tlakem názorů některých omezenějších politiků, dnes bere ochranu přírody čím dál více jako nadstavbu a ne jako legitimní a samozřejmou součást vyspělé společnosti. Případá mi, že po více jak dvaceti letech budování demokracie v našem státě se ochrana přírody dostává tak trochu na vedlejší kolej.

Vidíte možné styčné plochy mezi pracovními programy Zoo Dvůr Králové a ochranou přírody na národní a mezinárodní úrovni?

Je zřejmé, že minimálně ve dvou oblastech je spolupráce dána samou podstatou existence současných zoo a ochrany přírody. Tou první je osvěta veřejnosti. No a tou dru-

hou je již zmíněné propojování ex situ a in situ projektů.

Jaké budou priority vaší práce v následujících měsících?

Myslím, že především musím přesvědčit zaměstnance, že máme společný cíl oživit zájem veřejnosti o naši zoo, a ani já bez nich, ale ani oni sami to nedokážeme. Společně pak musíme nabídnout návštěvníkům takovou zoo, která se nepodobá jiné v okolí a svou vstřícností si je získá na svou stranu. Přeloženo do srozumitelného jazyka to znamená, že musíme makat na přípravě příští sezony a sdělit lidem, že stojí za to k nám přijet.

Co byste popřál ochranářům přírody u nás i v zahraničí do nadcházejícího roku 2013?

Jednou přál jeden moudrý člověk, myslím, že to byl Rudolf Hrušínský, lidem do nadcházejícího roku, že by byl rád, aby se řeka zase stala řekou, strom zůstal stromem a člověk člověkem. Takhle nějak bych to asi řekl, kdybych to uměl.

*Díky za rozhovor
Ptala se Karolina Šulová*

Ochrana přírody je společenská disciplína k životnímu jubileu Františka Pelce

Čtvrtého října 2012 oslavil padesátku předseda redakční rady časopisu *Ochrana přírody* František Pelc. Nezačneme přehledem životní poutě jubilanta, jak bývá obvyklé, ale zkrácenou citací z rozhovoru, který poskytl v r. 2006.

„Co ochrana přírody vůbec je? Je to společenská disciplína založená na vědeckých poznatcích. Abychom ji dobře vykonávali, potřebujeme mít čtyři věci. Zaprvé dobrý zákon – ten, dejme tomu, máme. Potom potřebujeme finance na podporu opatření v krajině – ta nejdou jen tak někomu nařídít. Za třetí musíme mít odborné znalosti, tedy vědět, kde co roste, jak je to ohrožené, jaký je kde problém, jak ho řešit atd. Čtvrtou věcí je vnímavá veřejnost, která ví, že ochrana přírody má smysl a je přinejmenším stejně důležitá jako třeba ochrana technické infrastruktury. V naší ochraně přírody se ale velmi často objevuje tendence, že každý dělá kousek. Jenomže profesionální ochranář přírody musí umět namíchat lektvar z těchto čtyř základních instrumentů, protože nikdy nebude mít superkvalitní zákon, který všechno vyřeší. Nikdy nebude mít tolik peněz, aby se jimi dalo všechno zaplatit. Nikdy nebu-

de mít tolik odborných znalostí, aby věděl všechno, co se kde šustne, a nikdy nebude mít tak milující veřejnost, která ho bude ve všem podporovat. V tomhle spočívá ochrana přírody.“

V této odpovědi na otázku redaktora *Ekolistu* totiž shrnuje své osobní krédo, které uplatňuje při ochraně přírody na různých pozicích už přes dvacet let. V chráněných územích nevidí jen prostředek k ochraně biodiverzity, ale také významný prvek ekonomické prosperity regionů a obcí. Nalezení rovnováhy mezi těmito funkcemi považuje za záruku jejich dlouhodobé udržitelnosti a zajištění efektivní péče o ně.

Krajinami jeho srdce jsou Český ráj a Jizerské hory. Do Českého ráje často mířil ze svého rodného Turnova v dětství a v období svých studií na Přírodovědecké fakultě UK v Praze, pak svůj zájem rozšířil o Jizerské hory. Po sametové revoluci, v letech 1990–1995, vedl zdejší Správu CHKO. Na počátku jeho profesní kariéry se Jizerky pro něj staly velkou výzvou. V Jizerských horách právě doznívala ekologická katastrofa – imisní kalamita, již padla za obětí podstatná část zdejších lesů a objevovaly se pochyby o smys-

lu existence CHKO. Provozní lesníci pohlíželi na mladého přírodovědce, který si vzal za cíl revitalizaci měsíční krajiny na jizerské náhorní plošině, se zjevným despektem. Ten